

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Весела Кирилова Славова

Департамент „Езиково обучение и информационни технологии“,

Национална Спортна Академия „Васил Левски“

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по
специализиран френски и английски език)

на **дисертационен труд**

за придобиване на научната степен „доктор“

докторска програма „*Методика на обучението по чужд език – испански език*“

област на висшето образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

научна специалност „*Методика на обучението по чужд език – испански език*“

с кандидат: Михал Валериев Павлов

тема на дисертацията: **Лингводидактически проблеми на испанската ихтиологическа
терминология**

научен ръководител: проф. д-р Милена Йорданова

Рецензията е написана на основание на чл. 4 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (обн. ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., изм. ДВ, бр. 81 от 15.10.2010 г., изм. ДВ, бр. 101 от 28.12.2010 г., изм. бр. 68 от 02.08.2013 г., в сила от 02.08.2013 г., изм. и доп., бр. 30 от 03.04.2018 г., в сила от 05.05.2018 г.) и решение на Факултетния съвет на Факултета по класически и нови филологии от 06.06.2023 г.

Представената ми за рецензия дисертация на Михал Валериев Павлов е в обем от 450 страници, като съдържа увод, четири глави, пет приложения, в които глосар с ихтиологическа лексика, синонимен ихтиологичен глосар, азбучен кулинарно-рецептурен корпус, испански и български азбучен показалец, библиография на български и испански език, речници и онлайн източници, както и пет публикации на докторанта по темата на дисертационния труд.

Дисертационният труд на Михал Павлов е съвременен лингводидактологичен проект, който представя актуално и оригинално по своя характер изследване в областта на специализираното чуждоезиково обучение, насочен към изграждането на лингводидактологичен корпус, съставен от названията на петдесет основни вида риба, предлагани в десет испаноезични страни, както и от основните лексикални единици, характеризиращи испанския ихтиологически дискурс. Разработеният дисертационен труд има

съществен практико-приложен принос за методиката на чуждоезиковото обучение, като е предназначен за ученици, студенти и курсисти, изучаващи испански език, като са разработени и описани шест типа системи от упражнения и комуникативни дейности, съответстващи на общоевропейските равнища за овладяване на чужд език (A1, A2, B1, B2, C1 и C2), снабдени със съответните лингводидактологически насоки за работа с тях.

Целта на изследването в представения дисертационен труд е формулирана ясно и точно и се основава на съвременния лингводидактологичен анализ, осъществен от докторанта, на двуезични лексикографски източници, както са констатирани пропуски и неправилно преведени лексеми, които могат да доведат до заблуда и объркване на читателите. Неточностите при преводните еквиваленти се обясняват от докторанта, както със слабо развития испански за специфични цели в сферата на ихтиологията, а от друга страна с лексеми (ихтиологически дидактеми), които в миналото не са били познати по нашите ширини поради отдалечения им хабитат, но с развитието на различни сфери, тези лексеми са се внедрили в българския език. Този лингводидактологичен анализ и установените пропуски довеждат докторанта до проекта на неговия дисертационен труд, а именно до необходимостта от обогатяването и осъвременяването на съществуващите речници и създаване на нови такива, съдържащи възможно най-голям брой лексеми и по-добри и точни дефиниции и преводни еквиваленти. Все по-широкото използване на дигитални източници на информация и дигитализацията на съществуващите поражда необходимостта от обогатяването на информацията и създаването на нови терминологични глосари, които да са в помощ както на специалисти в конкретната сфера, така и на преводачи, работещи с испански език за специфични цели в съответни професионални области.

В тази връзка задачите на изследването са формулирани и зададени в съответствие с така поставената цел и работна хипотеза, която се основава на синхронно съпоставително изследване на лингводидактологичната проблематика, свързана с овладяването на базовата испанска ихтиологическа лексика, представена през призмата на българския език. Получените от докторанта информационни масиви от данни и съответната им лингводидактологическа интерпретация и лексикографско моделиране са реална предпоставка за успешното оптимизиране на обучението по испански език, както и за съставянето на ихтиологически лексикален минимум, съпътстван от съответната система от упражнения и комуникативни дейности, насочени към неговото пълноценно градуално овладяване с отчитане на лингвокултурните реалности, характерни за различните испаноезични народи.

Лингводидактологическият преглед на разгледаните от докторанта три основни ихтиологични класификации показва, че е необходимо да се извлече конкретна информация с

практическо приложение. Анатомичната класификация се оказва нерелевантна от лингводидактична гледна точка, а аквалогичната класификация, макар и в по-малка степен, също не е лингводидактологично релевантна, въпреки че информацията от ихтиологична и кулинарна гледна точка е важна. Поради тази причина, тя е включена в тълкувателната част на испано-българския терминологичен минимум. Четвъртата ихтиологическа класификация е лингводидактически релевантна и информацията от нея се включва както в лексикографския минимум, така и в системата от упражнения и комуникативни дейности. Особено приложение намира в настоящото изследване прилагането на метода на глобалните симулации. За целите на разработката общобиологичната класификация се проектира в лингводидактологична онтология, която се основава на принципите за географско разположение, ресторантьорско-рецептурно-контентната текстуалност и лексикологическата информативност.

Съставянето на лексикални минимуми е лингводидактологичен проблем с широк теоретико-приложен потенциал, тъй като е свързан с моделиране на учебното съдържание за специфични (специализирани и професионални) цели. Решаването на тази задача е свързано с установяването на валидна методология за подбора и предоставянето на съответния лексикален материал, основан на съвременни теоретични основи. Определянето на обхвата и обема на лексикалния материал, включен в учебните програми за отделните нива на владеење на испански за специфични цели в сферата на ихтиологията според Общата европейска референтна езикова рамка е сложна и комплексна задача, която е детайлно разгледана и дефинирана. Лексикалният набор е разделен в 3 основни групи, а именно: общоупотребима лексика, лексикални единици, които обхващат общоупотребимия испански език за отделните нива на владеење и които не търпят изменения по отношение на тяхното значение; полу-специфична лексика, преливащата между различните професионални сфери, например: кулинарна, ихтиологическа, търговска и т.н., която обучаващите се следва да овладеят в контекста на курса за испански за специфични цели в сферата на ихтиологията. Тази лексика произлиза също от общо употребимия испански език, но придобива ново значение или значения при отделните специфични сфери, т.е. терминологична многозначност. Разпределянето на лексикалното ядро в отделните нива и поднива на владеење на чуждия език (от A1 до C2) може да бъде синтезирано така: в началните нива на владеење на езика се включват: общоупотребима лексика за съответното подниво; полу-специфична лексика и специфична лексика, предимно базови и близко-звучащи лексеми до българския език, които обучаващите се лесно да възприемат. При средните нива на владеење на езика се включват общо употребима лексика за съответното подниво; полуспецифична и специфична лексика, която представлява надграждане на преподадената и усвоена при предходните поднива. При високите нива на владеење на езика е включена предимно полуспецифична и специфична лексика, която обучаващите се да овладеят и упражняват в контекста на специфичната сфера. Настоящият терминологичен подбор е

осъществен чрез съпоставителен синхронен, честотен и лингводидактологичен анализ, при който значението и употребата на всяка лексема на единия език е сравнена със значението и употребата на другия език. За да може пряката връзка да се потвърди и да бъдат избегнати терминологични пропуски са използвани латинските наименования (терциум компарационис) на всеки отделен вид риба, служейки като мост в сравняването на лексемите на испански и на български език. Направеният терминологичен подбор създава терминологичен ихтиологически минимум, като този минимум се избира на базата на текстове (ресторантски менюта и кулинарни рецепти). Подборът на текстовете с ихтиологическа тематика следва следните критерии: лингво-географски, ситуативно-ресторантьорски, рецептурно-контентен и географски-кулинарен критерий. Терминологичната лексика за съставяне на испанско-български ихтиологически минимум се определя от докторанта на базата на най-разпространените видове риби, както и чрез статистическото проучване, осъществено на основание на менюта на десет броя ресторанти във всяка една от изследваните испаноезични държави, както и в България.

Изработен е честотен списък на базата на употребата на ихтиологически названия, появяващи се в различните кулинарни наименования на ястия от менютата на ресторантите в отделните страни, които обхваща изследването.

На базата на ексцерпираните ихтиологични дидактеми са съставени 50 броя лингводидактологични лексикографски портрети, които съдържат необходимата и достатъчна информация, и подробно описват всеки вид риба. Съответният лексикографски портрет съдържа следните лексикографски зони: *зона за поставяне на официалното наименование* на съответната риба (ихтиологема); *зона на синонимите*, където се посочват, ако съществуват, различните разговорни и диалектни форми, с които е познат този вид риба, *зона на българския еквивалент*, където се описва българското съответствие на определена ихтиологема.

За да се усвои една ихтиологема в процеса на обучение по чужд език трябва да бъде декомпозирана на различни лингводидактологични единици за овладяване, които в настоящото изследване се наричат ихтиологически дидактеми. Ихтиологемата представлява латинското название, българското название, испанското название, и регионалните и диалектните форми на двата езика. Ихтиологичната дидактема включва: испанска книжовна лексема, регионални лексеми, диалектни лексеми, морфология, синтаксис и т.н. В латинския език лексемата е описана според определени аксиоми; в българския език има книжовно название и диалектни и регионални синоними; в испанския език в Испания има книжовно название, диалектни и регионални синоними, а в испаноезичните страни в Латинска Америка има книжовно название и диалектни и регионални синоними. Използваният метод за постигане на целите е компаративен и синхронен, за да бъде сравнена терминологичната употреба в различните испаноезични страни и в България.

По отношение на методологията и методиката на изследване и тяхното съответствие

с поставената цел и задачи на дисертационния труд, трябва да се отбележи, че от лингводидактическа гледна точка се следва методологичен модел, на чиято база се изгражда лексикален ихтиологически минимум за отделните нива на владеене на испански като чужд език, съобразени с изискванията на Общата европейска референтна рамка за езиците, и се създава широк набор от упражнения и комуникативни дейности за усвояване и упражняване на съответния лексикалният апарат. Методът на изследване е базиран на комплексен синхронен, съпоставителен, честотен, лингводидактологичен и етимолого-емпрунтологичен анализ, който се прилага при изготвянето на испански ихтиологически базов минимум. Финализирането на този лексикален минимум за оптимизирането на обучението по специализиран испански език включва и конструирането на набор от български еквиваленти, определени чрез прилагането на същия комплексен метод. По този начин значението и употребата на всеки термин на единия език е сравнен със значението и употребата на другия език. Лексикалното портретиране на основните петдесет вида риба позволява очертаването на употребяваните търговски и научни наименования, използваните регионални и разговорни термини в изследваните държави, както и придобиването на впечатление за кулинарните предпочитания при приготвянето на риба – начинът на наименоване на кулинарните рецепти, начинът, по който се описват в ресторантьорските менюта в различните държави, предпочитаната термична обработка, характерните продукти за отделните държави и начинът на поднасяне. Приложен е **дескриптивен метод**, където цялостната проблематика на изследването е очертана през лингводидактологична призма, за да се проследят причинно-следствените връзки в отделните части на дисертационния труд. На основата на метода за нормативната ексцерпция са проучени текстовете, съдържащи информация, която има пряко отношение към изследването, и са определени основните ихтиологически лексеми, назоваващи видовете риба, статистически релевантните кулинарно-ресторантьорски названия на ястия и имената на ресторанти, тълкувателните дефиниции и др. Данните извлечени от различните текстови източници са подредени и анализирани чрез метода на информационна акомодизация и асимилация за определяне на представителна извадка от езиковите и културните факти, характерни за конкретната испаноезична държава, които впоследствие са съпоставени с техните български фактологични аналози. Разглеждането на ихтиологическата палитра от лексеми на български и на испански език през призмата на емпрунтологията спомага да се илюстрира произходът и причините, повлияли етнолингвистичните описания на реалния свят чрез съответните лексикални единици. Фокусът е поставен върху изследването на влиянието на гръцкия и на латинския език върху съвременната ихтиологическа лексика на български и на испански език, съответно представители на славянската и романската група езици. Изследването обхваща също така и по-редките случаи, в които терминологичният апарат има произход, различен от гръко-латинския. В българския език се срещат лексеми, навлезли също от турски, немски, както и чрез употребата на английски, испански

и португалски емпрунтизми. **Емпрунтологичният анализ**, който е осъществен от докторанта, показва, че една огромна част от българския и испанския лексикален апарат в тази сфера има гръко-латински произход. В изучаваните езици за специфични цели често срещани са реалиите, лексеми на чужд език, които нямат езиков еквивалент на български език, защото са новосъздадени думи или описват чужда за нас реалност, за която няма съответстваща лексема в нашия език. Този вид думи често нямат синоним и влизат в нашия език, най-често чрез транскрипция или „побългаряване“, т.е. адаптиране на лексеми според българските правописни норми или произношение. Когато става въпрос за реалии или близки по правопис или произношение лексеми, те могат да бъдат преподавани в началните езикови нива (A1 и A2) от Европейската езикова рамка.

Основна характеристика на съвременното чуждоезиково обучение и на лингводидактологичната теория е комуникативната насоченост. Поставянето на обучаемия в центъра на обучението и отчитането на личностния избор по отношение на профилираното обучение предполагат наличието на повишена мотивация при овладяването на специализирания испански език в сравнение с изучаването на общоупотребимия език. Водещите причини за това явление са осъзнаването на важноста на придобитите знания, желанието за прогрес в конкретната сфера с ясни лични и професионални цели, онагледено с постигането на конкретни резултати. Теоретичните основи на лингводидактическият модел за овладяване на испанския терминологичен ихтиологически минимум са разработени върху постиженията, реализирани от приложението на Общата европейска референтна рамка за езиците, съчетана с метода и актуалните положения в теорията и практиката на обучението по испански език за специфични цели. Интегрирането на тези две визии за развитие на съвременното чуждоезиково обучение позволява на докторанта да конструира работеща градуална система от упражнения и комуникативни дейности, които следват общоевропейските равнища за владеење на чужд език (A1, A2, B1, B2, C1 и C2). Спецификата при системата от упражнения и комуникативни дейности за усвояване на испански език за специфични цели в сферата на ихтиологията е водещата роля на специфичния лексикален материал. Настоящата система от упражнения и комуникативни дейности е от комуникативен и дейностен характер, ориентирани пряко към последователното възприемане и усвояване на специфичната лексика, разпределена в шестте отделните езикови нива на Общата европейска референтна рамка за езиците. Чрез настоящата система от упражнения и комуникативни дейности, адаптирани и максимално близки до реалните условия, обучаемите придобиват необходимите знания, умения и опит при различните видове комуникативни ситуации, пред които ще бъдат изправени при изпълнение на служебните си ангажименти. __

Описание на приносите:

Направен е аналитико-систематичен анализ на основните видове риби в избраните страни и са ексцерпирани най-често срещаните наименования на рецептите, по които се приготвят избраните риби в различните страни.

Изтъкнати са особеностите на методиката на обучението по испански за специфични цели в сферата на ихтиологията.

Посочени са съвременни методи, чрез които да се доразвие и дообогати комуникативната компетентност на изучаващите испански език за специфични цели в сферата на ихтиологията.

Изработени са кумулативни таблици за всеки един от ексцерпираните видове риби, като са подробно описани, посочени са синонимните названия, с които са познати в различните страни, българският еквивалент, латинското наименование и рецептите, по които се приготвят в отделните заведения за хранене.

Разгледано е устройството на рибеното тяло – таксономия, основни системи, класификации, признаци на свежест, начин на почистване и приготвяне, препоръки за консумация, риболовният сектор и риболовните зони.

Разработени са комуникативни упражнения за всяко едно от отделните нива на испанския език за специфични цели в сферата на ихтиологията по ЕЕР.

Авторефератът е структуриран и съответства на дисертационния труд. Той представя ясно и точно основните точки и идеи от тематиката на дисертационния труд.

Докторантът е представил 5 самостоятелни научни публикации, които също са по темата на дисертационния труд.

Заклучение

В заключение, докторантът Михал Валериев Павлов, е осъществил сериозна и изключителна по обем научна работа, чиито резултати са представени в неговия дисертационен труд. Разработени са комплекс от тематични упражнения, по нивата от Общата европейска референтна рамка за езиците, за усвояването на новата специализирана лексика. Разгледана е основната ихтиологична лексика в съвременната система на българския и на испанския език и са съставени специализирани глосари, които имат практико-приложна стойност за съответните специалисти. Очертани са основните лингводидактологически проблеми, които могат да възникнат в процеса на обучение според отделните равнища (според Общата европейска референтна рамка за езиците) за овладяването на правилната употреба на базовата ихтиологическа лексика за ежедневна комуникация.

Дисертационният труд на Михал Валериев Павлов притежава необходимия приносен характер и научно-приложна стойност. С оглед на всичко казано дотук, давам своята положителна оценка и убедено препоръчвам на Уважаемите членове на научното жури да гласуват с положителен вот за присъждането на Михал Павлов на научната и образователна степен „Доктор“ в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... в научната специалност Методика на обучението по чужд език – испански език, за нуждите на катедра „Методика на чуждоезиковото обучение“ към Факултета за класически и нови филологии при СУ „Св. Климент Охридски“.

Дата: 14.07.23 г.

Подпис:

/доц. д-р Весела Славова/